

Former. I Aviserne stod der forleden Dag en Meddelelse om, at 40 Historikere havde henvendt sig til den højtærede Undervisningsminister og faaet et meget imødekomende Svar, at den højtærede Minister med det første vilde stille Forslag i saa Henseende. Det var maaske lidt forhastet, men lad os haabe, at det har været et godt Varsel. Sagen bliver jo undersøgt i denne Tid, og efter alle Julemærker at dømme maa den nu staa foran sin endelige Løsning.

Fra første Færd har alle interesserede Kredse været enige om, at vi af mange forskellige Grunde burde have et saadant Arkiv som Støtte for sønderjydsk Historieforskning. Fra tysk Side er Arkivspørgsmaalet allerede ordnet for Aar tilbage, idet Arkivet i 1923 flyttedes fra Slesvig til Kiel, hvor Historieforskningen, støttet paa Universitetsbiblioteket og Arkivet, siden den Tid har oplevet en ny Blomstring. Jeg skal særlig fremhæve Paul von Hedemann-Heespens store og righoldige Værk om Hertugdømmerne Slesvig og Holsten i Nutiden, et Kildeskript, som man, naar man først faar det i Hænde, ikke let lægger hen, saa dybtgaaende og righoldigt er dette Skrift, som ogsaa har vundet stor Anerkendelse fra dansk Side.

Det er nødvendigt, at vi faar vore Arkivforhold i Orden, saa ogsaa vi kan komme til at udforske Sønderjyllands Historie. Der vil være Forskere, som kan tage fat paa det Arbejde ogsaa her. Vi har til Støtte for et saadant Arbejde det midlertidige Arkivdepot i Aabenraa, hvor ogsaa Vælgerforeningens Arkiv opbevares, og som danner et godt Grundlag for Landsarkivet. Men alt dette er meget vanskelig tilgængeligt, og der er ingen Plads til, at Folk kan arbejde dér.

Nu da de tyske Myndigheder er færdige med at udtage de Arkivalia, som skal afleveres til Danmark, maa Spørgsmaalet løses. Der kan samles et mægtigt og righoldigt Materiale til Belysning af Sønderjyllands Historie, der endnu for en væsentlig Del skal skrives. Hele Materialet til Forskning af den tyske Tid, fra Indførelsen af en preussisk Administration i 1867 til 1920, maa nu kunne indkræves i forholdsvis kort Tid, da Akterne i det væsentlige er afbrugt med Indførelsen af dansk Administration. Det drejer sig om et meget stort Materiale, som Kredblade, Synodalberetninger, hele det offentlige Liv. Det drejer sig om Godsakter af stor Betydning, af Kirkebøger, der endnu ikke er gennempløjede og mange righoldige Samlinger i privat Eje. Her, hvor Bondeslægterne har siddet paa Gaardene i mange Tilfælde i

300—400 Aar, hvor Navnene fra den første optegnede Jordebog i 1535 endnu gaar igen, paa Gaardene og i Landsbyerne, ligger der et meget værdifuldt Materiale til Belysning af vore Landboforhold, Fæstevæsen og meget andet.

Naar jeg dernæst kommer til Spørgsmaalet: hvor skal et saadant Arkiv ligge, maa Svaret blive, at det maa ligge paa et nogenlunde let tilgængeligt og centralt beliggende Sted. Det er det vigtigste Punkt. Folk maa kunne komme til og fra Stedet saa hurtigt som muligt. Ligger der en egnet Bygning paa Stedet, er det et Plus til, men Beliggenheden er det vigtigste og det afgørende.

Af de sønderjydske Byer er Aabenraa den bedst beliggende; og hvad der endvidere taler stærkt for Aabenraa, er, at her findes et Bibliotek med ca. 20 000 Bind, hvoraf ca. 2 000 er specielt sønderjydsk Historie, en Samling, som ikke findes noget andet Sted, end ikke i vort Lands store Arkiver. Det er Betragtninger, der ogsaa er ført i Marken med stor Styrke af Sagkundskaben. Historikeren Dr. Achelis i Haderslev, Dr. Mackeprang, der er særlig kendt med Sønderjyllands Historie, Rigsarkivar Laursen, Professor Friis og tilsynsførende med Statens Biblioteker, Døssing, udtaler sig alle bestemt og stærkt for Aabenraa som Stedet for det kommende Landsarkiv.

Naar det ærede Medlem Hr. Holger Andersen i Gaar udtalte, at man maatte være varsom med at lægge Institutioner for stærkt over i Østkystens Byer, skal jeg her sige, at Aabenraa siden Genforeningen har maattet give Afkald paa en Navigations-skole med hundredaarige Traditioner, paa en Præparandanstalt og paa en Landbrugsskole. De tre andre sønderjydske Byer, Haderslev, Tønder og Sønderborg, har alle sammen Garnison, to af dem, Tønder og Haderslev, tillige Seminarium. Saa vidt jeg ved, er den eneste Statsinstitution, som Aabenraa har faaet, et Telegrafingeniørdistrikt, hvad der jo ikke betyder saa særlig meget. Altsaa Aabenraa er ikke overvelsignet med Statsinstitutioner, og her kan ogsaa det nationale Moment meget vel tages i Betragtning. Og Forbindelsen til Aabenraa fra de øvrige Egne af Nord-slesvig — det være sig med Skib, Ruteautomobiler eller Baner — er absolut god. Særlig efter at den nye Røde Kro—Løgumkloster-Bane har lettet Forbindelsen Vest paa, vil Arkivet være centralt beliggende i Aabenraa og let tilgængeligt, hvilket turde være af afgørende Betydning.

Jeg vil saa gerne med et Par Ord hen-